

Katowice, dnia 27 SIE. 2021
(zpo)

K-RD.5130.33.2015.KL-MB

Nr rejestru: A / 868 / 2021

DECYZJA

W SPRAWIE WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WOJ. ŚLĄSKIEGO

Na podstawie art. 3, art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 7 pkt 1, art. 8, art. 9 ust. 1, art. 89 pkt 2, art. 91 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.), art. 104 § 1 i art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2021, poz. 735 ze zm.), w wyniku postępowania administracyjnego prowadzonego z urzędu,

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach

orzeka

a) wpisać do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego pod numerem A/868/2020 następujący obiekt:

❖ zespół zabudowy osiedla Murcki w Katowicach w rejonie ulic: Bielskiej, Wolności, Roberta Mruczka, Józefa Laskowskiego, Alojzego Wojtalewicza, Pawła Kołodzieja, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Jana Samsonowicza i placu Jana Kasprowicza, który tworzą powiązane przestrzenie budynki mieszkalne i mieszkalno-użytkowe; ochronie podlega zabudowa mieszkaniowa i usługowa:

- ulica Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 1, 2,
- ulica Bielska 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
- plac Kasprowicza 1, 2, 3, 4,
- ulica Pawła Kołodzieja 18-20, 22-24, 26-28, 30-32, 34-36, 42,
- ulica Józefa Laskowskiego 1, 3, 4, 5,
- ulica Roberta Mruczka 1, 2, 3, 4, 4a, 4b,
- ulica Jana Samsonowicza 3, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 16,
- ulica Alojzego Wojtalewicza 1, 2, 3,
- ulica Wolności 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,

wraz z terenem działek ewidencyjnych w całości nr 1806/157, 1810/116, 1811/116, 1640/116, 1707/156, 1807/157, 1804/157, 1691/157, 1646/120, 199/120, 254/160, 202/122, 1162/122, 178/160, 198/117, 177/160, 176/160, 1690/157, 1647/70, 1648/70, 1650/70, 1649/70, 180/160, 1651/70, 207/71, 174/157, 1692/157, 1693/157, 1805/157, 1657/86, 1652/86, 170/156, 187/118, 1653/86, 1699/86, 1656/86, 1662/84, 1658/84, 1700/84, 1701/84, 1702/84, 1664/83, 1703/84, 1704/84, 1669/80, 1536/79, 1534/79, 1532/79, 1533/79, 1531/79, 1068/79, 1612/78, 989/79, 991/159, 993/94, 992/159, 1549/94, 1550/94, 1679/93, 1681/93, 1680/93, 1677/92, 1676/92, 1672/90, 1673/90, 87, 1674/90, 1565/88, 1566/88, 1567/88, 1568/88, 1569/88, 1808/114, 1809/114, 491/107, 1513/114, 1512/114, 1510/114, 1511/114, 1066/116, 1201/115, 1157/116, 1156/114, 1641/116, 1202/115, 1643/106, 1645/106, 1644/106, 1563/106, 1562/106, 1561/106, 1172/109, 1173/109, 1634/110, 1632/110, 1636/112, 306/154, 1706/156, 1705/156, 1613/118, 1528/122, 1529/122, 1530/122, 1164/122, 1601/124, 1602/124, 1584/125, 1586/125, 1585/125, 1587/125, 1579/128, 1581/128, 1580/128, 1582/128, 155, 164/16, 165/16, 166/16, 167/16, 168/15, 140, 1556/139, 1555/139, 136, 1685/135, 1683/135, 1684/135, 133, 1540/114, 1541/114, 1537/114, 1596/114, 1595/114, 1539/114, 1203/115, 130, 1543/129, 1544/129, 1545/129, 1546/129, 131, 1639/113, 1637/113, 1638/113, 1618/21, 1619/21, 1245/21, 1732/22, 1733/22, 1622/22, 987/78, 985/76, 983/75, 981/160, 979/62, 1607/62, 1611/78, 1610/78, 1606/62, 1547/61, 976/58, 144/21, 143/21, 975/58, 977/61, 1712/160, 1713/160, 1711/160, 1593/68, 1594/68 (działki chronione w całości) oraz nr 158, 307/154, 1007/162, 274/163, 151, 222/24, 1714/160 (działki chronione we fragmencie) – zgodnie z oznaczeniem na załączonej mapie, stanowiącej integralną część niniejszej decyzji.

Zakres wpisu do rejestru zabytków obejmuje ww. zespół zabudowy, wymienione ww. budynki oraz otoczenie – zgodnie z oznaczeniem na załączonej mapie, stanowiącej integralną część niniejszej decyzji.

Ochronie konserwatorskiej podlegają: parcelacja, gabaryty, bryły i wygląd elewacji budynków oraz relacje przestrzenne między elementami zabudowy, tj. historyczne rozplanowanie i kompozycja przestrzenna zespołu. Niniejszym wpisem do rejestru zabytków nie obejmuje się wnętrz budynków.

b) nie wpisać do rejestru zabytków nieruchomości województwa śląskiego pozostałej części terenu, objętego niniejszym postępowaniem oraz układu komponowanej zieleni osiedla.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję w sprawie wpisu do rejestru zabytków z urzędu. W myśl art. 4 pkt 1 i 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami organy administracji publicznej sprawują ochronę zabytków poprzez m.in. zapewnienie warunków prawnych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków (pkt 1) oraz zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków (pkt 2). Na tej podstawie, zawiadomiono strony obwieszczeniem K-RD.5130.33.2015.KL z dn. 30.06.2015 r. o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości woj. śląskiego zespołu zabudowy osiedla Murcki w Katowicach w rejonie ulic: Bielskiej, Wolności, R. Mruczka, J. Laskowskiego, A. Wojtalewicza, P. Kołodzieja, K. K. Baczyńskiego, J. Samsonowicza i placu J. Kasprowicza, który tworzą powiązane przestrzenie budynki mieszkalne, mieszkalno-użytkowe i gospodarcze oraz komponowany układ zieleni osiedla. Obwieszczenie o wszczęciu tegoż postępowania umieszczono na tablicy ogłoszeń Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach w dn. 30.06.2015 r., a także zwrócono się pismem K-RD.5130.33.2015.KL z dn. 30.06.2015 r. do Miejskiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z prośbą o umieszczenie tegoż obwieszczenia na stronie internetowej oraz w siedzibie Urzędu Miasta Katowice.

Zgodnie z definicją prawną określoną w art. 3 pkt 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Pismem z dn. 31.03.2016 r., znak: K-RD.5130.33.2015.KL, wydano obwieszczenie o przeprowadzeniu oględzin, których termin wyznaczono na dzień 12.05.2016 r. Oględziny przeprowadzono dn. 12.05.2016 r., z których sporządzono protokół i dokumentację fotograficzną. Pismem BKZ.4120.61.2018.ADG z dn. 09.05.2018 r. (wpływ dn. 10.04.2018 r.) Miejski Konserwator Zabytków w Katowicach poinformował tut. urząd, że na skutek pożaru zniszczony został dach budynku przy ul. Bielskiej 24 w Katowicach. Pismem z dn. 13.03.2020 r., znak: BKZ.6721.7.2018.ADG, Miejski Konserwator Zabytków w Katowicach zaproponował rozszerzenie postępowania administracyjnego dot. wpisu do rejestru zabytków zespołu zabudowy osiedla Murcki w Katowicach (wraz z dołączeniem do tegoż pisma mapy z proponowanym nowym poszerzonym zakresem postępowania). Obwieszczeniem z dn. 02.04.2020 r. zawiadomiono o przedłużeniu niniejszego postępowania administracyjnego. Obwieszczeniem z dn. 24.09.2020 r. ponownie zawiadomiono o przedłużeniu niniejszego postępowania administracyjnego.

Do akt sprawy włączono fragmenty opracowań i książek, m.in. „Ewangelicy w Katowicach. Przewodnik” (Katowice 2017, aut. Michał Dzióbek), „Katowice, których nie ma” (Łódź 2019, aut. Michał Balsa, Barbara Szmatoch), „Ulice i place Katowic” (Katowice 2015, aut. Michał Balsa), „Osady i osiedla Katowice” (Katowice 2010, Lech Szaraniec), „Katowice. Środowisko, dzieje, kultura, język i społeczeństwo” (Katowice 2012, tom 2, praca zbiorowa pod red. S. Fertacza, E. Chojeckiej i A. Barciaka), „Osiedla i kolonie robotnicze w Katowicach – identyfikacja, rozmieszczenie i stan zachowania” (Sosnowiec 2019, aut. M. Chmielewska), kserokopie historycznych pocztówek i fotografii z przedstawieniem osiedla Murcki, kopie historycznych map obejmujących swoim zakresem osiedle Murcki. Do akt sprawy zostało włączone „Studium konserwatorskie osiedla robotniczego w Katowicach-Murckach” z 2011 r. (autorstwa Śląskiego Centrum Dziedzictwa Kulturowego).

Obwieszczeniem z dn. 02.04.2021 r. zawiadomiono o zakończeniu niniejszego postępowania administracyjnego, a także o możliwości zapoznania się z aktami sprawy oraz wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach, w terminie 21 dni od dnia otrzymania tegoż obwieszczenia. Strony nie skorzystały z tej możliwości.

Ustalono co następuje:

Rozwój osadnictwa na terenie dzisiejszych Murcek związany był z leśnym rejonem zwanym Siagarnią. Aż do połowy XVIII w. rozciągały się tu leśne obszary należące do ksiąząt pszczyńskich. W XVII wieku powstała pierwsza kolonia smolarzy zajmujących się wyrobem smoły (Osieki). W księgach metrykalnych kościoła tyskiego w 1778 r. obok nazwy Osieki widnieje niemiecka nazwa *Emanuelssegen*. Rozbudowa infrastruktury możliwa była dzięki odkryciu bogatych złóż węgla w tym rejonie. W 1768 r. obszar księstwa pszczyńskiego wraz z kompleksem lasów i kopalnią należał do księcia Fryderyka Erdmanna Anhalt-Köthen, którego imieniem

nazwano leśny kompleks (zarząd leśnictwa Friedrich Erdmanns Höhe). To początkowy okres rozwoju osady i kopalni „Emanuelsegen” (obecny rejon osiedla Stary Tartak). Około 1804 r. powstał projekt rozbudowy szynku sygnowany przez Lutscha oraz niedatowany projekt stajni prawdopodobnie przy zajezdzie. Lasy pszczyńskie w 1847 r. przeszły w posiadanie rodziny Hochbergów. Kolejnym czynnikiem intensyfikującym rozwój osady górniczej było skomunikowanie kolejowe terenu z Ligotą poprzez budowę bocznicy (1851 r.), którą przedłużono w 1868 r. do Pszczyzny. W 1870 r. otwarto pasażerskie połączenie z Katowicami. Inna nazwa miejscowości – *Colonie Emanuelsegen* pojawiła się na mapie księstwa pszczyńskiego z l. 1863–1867. W 1863 r. otwarta została brukowana droga łącząca Tychy z Murckami. Na lata 80. XIX w. przypadła kolejna faza rozwoju kolonii *Emanuelsegen*. W okresie tym powstały również dwa zespoły domów przy ob. ul. Bielskiej. Dom na dzisiejszej posesji *Bielska 3* pełnił funkcję szkoły (pierwotny budynek nie istnieje). Projekty domów i osiedli robotniczych były opracowywane w biurze budowlanym księżęcych dóbr pszczyńskich. Na mapie Śląska z początku lat 80. XIX w. są widoczne szyby „Hans Heinrich”, „Maria”, „Karl” oraz zabudowania w rejonie dzisiejszej ul. Lędzińskiej z siedzibą łowczego *Wildmeisterei* (zachowały się jedynie fundamenty). Przy ob. ulicach Samsonowicza i Kołodzieja pojawiają się zespoły domów wielorodzinnych dla robotników z obiektami gospodarczymi i ogródkami. Zespół przy ul. P. Kołodzieja poszerzono w 1888 r. o dom noclegowy dla 100 robotników. W północnej części kolonii przy dzisiejszej ul. Goetla utworzono cmentarz. Przełom wieków XIX i XX przyniósł niewielką rozbudowę w okolicach tartaku, szybu „Hans Heinrich” oraz w rejonie stacji kolejowej. Około 1892 r. powstało małe osiedle w rejonie cegielni. W 1881 r. powstał zrealizowany projekt nadleśnictwa sygnowany przez Hammera (ul. Lędzińska 1). Był to budynek parterowy, symetrycznie skomponowany, z facjatką w wysokim dachu. Budynek zachował się do dzisiaj w nieco zmienionej formie. Do 1903 r. w zabudowie osiedla dominowała architektura z elementami historyzmu (ul. Bielska 16, 13, ul. Kołodzieja 83). Na mapie górniczej z 1902 r. naniesiono obiekty użyteczności publicznej: szkołę (ul. Bielska 16), dom noclegowy z 1882 r. (niem. *Schlafhaus*, rozbud. w 1906 r., obecnie Dom Kultury, ul. Kołodzieja 42) oraz niezachowane do dzisiaj budynki przy ulicy Bielskiej – szpital (*Krankenhaus*), drugą szkołę, gospodę (*Fürstlich Pleßsches Gasthaus*); przy ul. Kołodzieja – budynek urzędu (*Amts Vorstand*), budynek nadleśnictwa (*Oberförsterei*) oraz przy dzisiejszej ul. Szarych Szeregów budynek urzędu celnego (*Zollhaus*). Ta sama mapa przedstawiająca sekcję *Wessolla* uwidacznia budynek gajówki (*Hegerhaus*), należącej do obszaru dworskiego *Emanuelsegen*.

Na lata 1905–1908 przypadły największe inwestycje prowadzone przez katowicką dyrekcję koncernu należącego do rodziny Hochbergów (*Die Bauten der Fürstlich Plessischen Berwerksdirektion in Kattowitz O.-S.*). Księżęciem inspektorem budowlanym i autorem większości projektów był Alfred Malpricht. Jednym z jego zleceń była przebudowa starej gospody. Budynekowi nadano nowe funkcje – mieszkalną (mieszkanie arendarza, pokoje służbowe i gościnne), gastronomiczną (bufet, jadłodajnia, bar piwny dla robotników, wiele pomieszczeń kuchennych), rozrywkową (sala ze sceną oraz dwa pomieszczenia klubowe). Ponadto zaprojektowano tarasy widokowe i oszklone werandy. Przy realizacji projektu Malpricht zastosował tzw. *Heimatstil*, łączący motywy wiejskiego domu z klasycyzującym barokiem około 1800 r. Malpricht zaprojektował również budynki domu noclegowego (*Schlafhaus für Fürstengrube*), domu dla lekarza (*Arzthaus*) oraz barak szpitala (*Krankenhaus* lub *Knappschaftslazarets für Bergarbeiter*). Był również autorem projektu domu towarowego (*Waren- lub Kaufhaus*) z licznymi magazynami, pomieszczeniami biurowymi, prażalnią kawy, chłodnią i mieszkaniami dla personelu. W tym okresie powstało nowe centrum urbanistyczne osiedla w postaci placu targowego (dziś pl. Kasprowicza) o indywidualnych projektach zabudowy przy zastosowaniu pewnej powtarzalności brył, gabarytów i detali. W północnej części ul. Samsonowicza (nr 4, 8, 10, 12, 14, 16) w latach 1905–1910 wzniesiono modernistyczne domy. W rejonie Wzgórza Wandy ok. 1903 r. zbudowano modernistyczną willę dyrektora fabryki. Powstały również skromniejsze w formie wielorodzinne domy mieszkalne przy ob. ulicach Wojtalewicza i Laskowskiego.

W 1922 r. powiat pszczyński stał się częścią województwa śląskiego. Dn. 13.07.1924 r. wojewoda śląski zniósł administracyjne obszary dworskie w części górnośląskiej – niemiecka nazwa *Emanuelsegen* została zastąpiona polską Murcki (gmina). W efekcie starań władz górniczych dóbr pszczyńskich czynionych od 1919 r. zostało wprowadzone prowizoryczne duszpasterstwo. Nabożeństwa odprawiał ksiądz Anton Plebania w baraku. Parafia w Murckach została utworzona w 1925 r. Pierwszym proboszczem został ks. Wiktor Matejczyk. Grunt pod budowę kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa został przekazany przez księcia pszczyńskiego. Realizację projektu powierzono krakowskiemu architektowi Zygmuntovi Gawlikowi. Kościół został konsekrowany jako nieukończona budowla w 1934 r. Prace budowlane zakończono w 1936 r. W latach 1925–1929 przedstawiciele księcia pszczyńskiego prowadzili pertraktacje z gwarectwem górniczym w Katowicach w sprawie szpitala. Postanowiono budynek domu noclegowego z 1911 r. wraz z dziedzińcem i ogrodem zaadaptować na szpital. Rozbudowę kierował arch. Karol Tchórzewski. W wyniku reformy administracyjnej z 1975 r. Murcki zostały włączone do Katowic. W latach 70. XX w. wyburzona została gospoda (po II wojnie

światowej funkcjonująca jako prewentorium dla dzieci), gdyż kolidowała z budową nowej szosy z Katowic do Tychów (stanowiąca obwodnicę Murcek; obecnie droga krajowa nr 86).

Historyczna zabudowa Murcek, związana z koloniami robotniczymi przy kopalni, zajmuje większą część dzielnicy w jej centralnej części. Obejmuje ona w przybliżeniu teren ograniczony obecnymi ulicami Bielską od wschodu, Kołodzieja od południa, Sokołowskiego i Laskowskiego od zachodu oraz Samsonowicza od północy. Głównym elementem układu urbanistycznego jest pl. Jana Kasprowicza, w kształcie prostokąta (stanowiący swoisty rynek osiedla). Zabudowa pl. J. Kasprowicza jest jednorodna w pierzejach południowej i zachodniej. Dominantą urbanistyczną jest budynek usługowy (dawny konsum) w północno-wschodniej części placu. Fasada budynku z charakterystycznymi dwoma szczytami jest jednocześnie zamknięciem widokowym reprezentacyjnej ul. Wolności. Obecnie budynek ten jest nieco przytłoczony zbyt wysokim budynkiem współczesnym zlokalizowanym we wschodniej pierzei placu. W południowo-zachodniej części placu znajduje się kapliczka z figurą św. Barbary wybudowana po II wojnie światowej. Z pl. J. Kasprowicza, z narożnika południowo-wschodniego, wychodzą ulice: Baczyńskiego (na wschód) oraz Wolności (na południe). W kierunku zachodnim prowadzi ul. Mruczka, w północnym ul. Wojtalewicz. Ulice Baczyńskiego oraz Wolności wraz z ul. Bielską i ul. P. Kołodzieja tworzą układ prostopadły, ul. Wojtalewicz oraz ul. Mruczka mają przebieg swobodny. Podobnie swobodny przebieg ma ul. Sokołowskiego, której większa część obecnie znajduje się na terenie szpitala. Od północy całość historycznego układu zamykają prostopadłe ulice: Laskowskiego, Samsonowicza i Bielska.

Zabudowę mieszkaniową tworzą wolno stojące wielorodzinne budynki, w przeważającej większości na rzutach prostokąta. Wyjątkiem są zabudowa placu Kasprowicza (wydłużone budynki na rzucie litery „L”) oraz zabudowa przy ul. Mruczka (nr 2 i 4). Budynki znajdują się na nieogrodzonych posesjach, zwykle w ustawieniu kalenicowym w stosunku do ulicy, z przejściami wzdłuż elewacji tylnych poszczególnych pierzei. Zabudowie mieszkaniowej towarzyszą wolno stojące zabudowania gospodarcze, ustawione po jednym lub po dwa prostopadłe do elewacji tylnych budynków. Najstarsze z budynków (zabudowa ulic Bielskiej oraz Kołodzieja) są jednakowe pod względem architektonicznym w ramach zabudowy ulicy. Budynki powstałe w okresie późniejszym (1. ćw. XX w.) charakteryzują się spójną architekturą, a równocześnie mocno zróżnicowanym detałem, co powoduje znaczną różnorodność form. Stosowane są zróżnicowane bryły budynków, z 1 lub 2 ryzalitami, różne kształty dachów: 2-spadowe, 2-spadowe naczółkowe, mansardowe, jak również różnorodnie kształtowane są formy szczytów. Szczególnie jest to widoczne w architekturze najbardziej reprezentacyjnej ulicy Murcek – ul. Wolności.

Oprócz budynków mieszkalnych na terenie osiedla stoi również szereg budynków usługowych. Są to między innymi budynek dawnego konsumu przy pl. J. Kasprowicza 4, budynki szkół (do dzisiaj istnieje szkoła przy ul. Bielskiej 16), dawna piekarnia (ul. Wolności 10), dom noclegowy (obecnie Miejski Dom Kultury przy ul. Kołodzieja). W części południowo-zachodniej omawianego obszaru znajduje się zespół szpitala, po jego północnej stronie, u zbiegu ulic Mruczka i Laskowskiego – willa lekarza. Szpital ma układ wolno stojących pawilonów otoczonych zielenią parkową. Przy ul. K. K. Baczyńskiego, w części wschodniej, powstał w latach 1931–1934 kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Zabudowie mieszkaniowej towarzyszy zakomponowana zieleń. Wzdłuż ulic współcześnie nasadzono szpalery drzew, są to ozdobne drzewa, takie jak na przykład śliwa wiśniowa o formie kulistej, robinie białe o formie kulistej, głogi, klony jesionolistne, akacje, jesiony, tulipanowce. Drzewa związane z pierwotnym historycznym układem osiedla to: zespół 5 kasztanowców przy ulicy Bielskiej (przy budynkach nr 21 i 23) oraz zieleń typu parkowego na terenie szpitala. Zielenią wysoką (z przewagą brzoź) otoczony jest również kościół. Ponadto na terenie zespołu objętego opracowaniem znajdują się pojedyncze starsze drzewa, nie będące formami zakomponowanej zieleni: lipa i dąb przed szkołą na ulicy Bielskiej, akacja przy ulicy Samsonowicza 4 oraz między nr 14 i 16, klon i jesion przy skrzyżowaniu ulic Mruczka i Sokołowskiego, 2 lipy na placu Kasprowicza oraz lipa i kasztanowiec przy domu kultury przy ul. P. Kołodzieja.

Do dnia dzisiejszego zachowany został układ urbanistyczny dzielnicy Murcki, na który składają się ulice: Bielska, Samsonowicza, Laskowskiego, Wojtalewicz, Mruczka, Baczyńskiego, Wolności, Sokołowskiego i plac Kasprowicza, oraz zabudowa mieszkaniowa, usługowa i gospodarcza. Historyczny układ został nieznacznie zniekształcony poprzez wprowadzenie współczesnej zabudowy (pl. Kasprowicza – wschodnia pierzeja oraz wschodnia i zachodnia pierzeja ulicy Bielskiej na odcinku od ul. Baczyńskiego do ul. Kołodzieja). Przekształcone zostały również pojedyncze budynki, najwięcej przy ulicach Laskowskiego i Samsonowicza. Zachowana została część budynków gospodarczych przy ulicy Wolności, Samsonowicza (północna pierzeja) oraz pojedyncze przy ulicach Mruczka, Bielskiej oraz Wojtalewicz.

Budynek przy ul. K. K. Baczyńskiego 1 to obiekt wolnostojący, na rzucie prostokąta, murowany, częściowo otynkowany z kamiennym cokołem, 2-kondygnacyjny z trzecią kondygnacją w poddaszu. Dach wysoki, 2-spadowy naczółkowy. Elewacja północna (od ulicy) symetryczna, 3-osiowa z ryzalitem (1+1+1). Wejście do budynku w ryzalicie, nad nim okno z trójbocznym zamknięciem. Szczyt ryzalitu zamknięty półokrągło, z wydatnym okapem. Po bokach ryzalitu, w partii dachu, dwie wydatne facjaty kryte wspólnym dachem

1-spadowym. Facjaty i szczyt ryzalitu z dekoracją w formie stylizowanej konstrukcji szachulcowej, w szczycie o promienistym układzie belek. Elewacje boczne 2-osiowe, w szczycie 4-osiowe. Elewacja tylna z wydatnym ryzalitem otoczonym tarasem w I kondygnacji i balkonem w II kondygnacji. Zachowane do dziś są: bryła oraz wygląd i wystrój elewacji. Okna w znacznej części wymienione, częściowo z przekształceniem otworów okiennych. Zachowana stolarka drzwiowa.

Budynek przy ul. K. K. Baczyńskiego 2 to obiekt wolno stojący, na rzucie prostokąta, murowany, otynkowany, z kamiennym cokółem. 2-kondygnacyjny z trzecią kondygnacją ukrytą w poddaszu. Dach 2-spadowy naczółkowy. Elewacja południowa (od ulicy) symetryczna, 4-osiowa z ryzalitem (1+2+1). Ryzalit z dachem mansardowym. Okna prostokątne o zróżnicowanych wymiarach. Elewacje boczne 3-osiowe, w elewacji zachodniej znajduje się wejście do budynku (oś I). Elewacja tylna 10-osiowa z nieregularnie rozmieszczonymi otworami okiennymi o zróżnicowanym kształcie. W centralnej części połaci dachowej wydatna facjata z dachem naczółkowym. Zachowane są: bryła i ogólny wygląd elewacji. Stolarka okienna częściowo wymieniona, część nowych okien o zmienionych wymiarach w stosunku do okien pierwotnych. Zachowana stolarka drzwiowa.

Budynek przy ul. Bielskiej 11 to obiekt wolnostojący na rzucie prostokąta, murowany, otynkowany z kamiennym cokółem; 1-kondygnacyjny z drugą kondygnacją ukrytą w poddaszu. Dach mansardowy. Fasada 6-osiowa, symetryczna, z ryzalitami (2+2+2). Okna wąskie, prostokątne, w każdej osi zdwojone. Ryzality zwieńczono szczytami wydzielonymi daszkami okapowymi, w zwieńczeniu – naczółki. Elewacje boczne 3-osiowe, w elewacji północnej znajduje się wejście w osi 3. W dachu facjata. Elewacja tylna o nieregularnym układzie okien, w dachu 2 facjaty. Zachowane są bryła i ogólny wygląd elewacji. Okna w znacznej części wymienione.

Budynek przy ul. Bielskiej 13 to obiekt wzniesiony na rzucie prostokąta, murowany z cegły, częściowo otynkowany z ceglany detalem; 2-kondygnacyjny z dachem 2-spadowym. Fasada 8-osiowa z dwoma 3-kondygnacyjnymi ryzalitami, z wejściem w skrajnych osiach. Elewacja ceglana do poziomu dolnej krawędzi okien II kondygnacji, powyżej otynkowana, wydzielona ceglany gzymsem. Cokół kamienny. Okna zamknięte łukami odcinkowymi, o zróżnicowanych wymiarach, w kondygnacji II i III (w ryzalitach) ujęte w ceglane opaski. Gzyms wieńczący oraz krawędzie szczytów ryzalitów podkreślone ceglany fryzem arkadowym. W dachu okna typu „wole oko”. Elewacja boczna 3-osiowa, tylna 8-osiowa o wystroju analogicznym do pozostałych elewacji. W elewacji tylnej trójkątny szczyt z ceglany fryzem arkadowym, przedłużonym w dół w formie laskowania. Po stronie zachodniej znajdują się dwa symetrycznie umieszczone budynki gospodarcze. Ceglane, częściowo tynkowane z detalem ceglany. Parterowe, z dachem 2-spadowym naczółkowym. W elewacjach dłuższych trójkątny szczyt z okulusem. Zachowane jest architektura budynku (bryła, wygląd i wystrój elewacji, stolarka okienna i drzwiowa) oraz architektura zabudowań gospodarczych.

Zabudowa ul. Bielskiej (nr 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24) to budynki wolno stojące, zlokalizowane po obu stronach ul. Bielskiej, w ustawieniu kalenicowym. Posesje nieogrodzone, wzdłuż elewacji tylnych znajduje się przejście, przy nim zlokalizowane były zabudowania gospodarcze, ustawione prostopadle do budynków mieszkalnych. Domy mieszkalne murowane z cegły na cokołach kamiennych, otynkowane. Parterowe, na rzucie wydłużonego prostokąta, z wysokimi 2-spadowymi dachami, krytymi dachówką karpiówką. Elewacje gładko otynkowane, przyozdobione ceglany pasem biegnącym przez szerokość całej elewacji, otaczającym w dolnej części otwory okienne. Fasady od ulicy symetryczne, 7-osiowe z wejściem w osi 4. Elewacja tylna rozwiązana analogicznie do fasady. Otwory okienne i drzwiowe prostokątne. W ścianie szczytowej w partii dachu znajdują się dwa prostokątne okna, flankowane dwoma mniejszymi prostokątnymi okienkami. W części budynków wejścia poprzedzone 1-biegowymi schodami ujętymi po bokach w murki zamknięte łukiem (nr 19, 20, 21, 23). Przy elewacjach tylnych (numery parzyste) lub bocznych (numery nieparzyste) zejścia do piwnic zamknięte kłapami. Wnętrza 2-traktowe z sienią przelotową. W sieni 1-biegowe schody prowadzące na poddasze. W budynku nr 15 zachowana jest bryła oraz ogólny wygląd elewacji; okna wymienione. W budynku nr 17 zachowana jest bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji; okna wymienione. W budynku nr 18 zachowana jest bryła oraz ogólny wygląd elewacji; częściowo zachowana stolarka okienna. W budynku nr 19 zachowana jest bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji; stolarka okienna w większości wymieniona. W budynku nr 20 zachowała się bryła oraz ogólny wygląd elewacji; stolarka okienna w większości wymieniona. W budynku nr 21 zachowane są: bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji, stolarka okienna częściowo wymieniona. Budynek nr 22 jest przekształcony z zachowaniem bryły i ogólnego wyglądu fasady, od strony elewacji tylnej rozbudowany o ryzalit kryty dachem 2-spadowym; zmienione pokrycie dachu (brązowa dachówka zakładkowa w miejsce czerwonej „karpiówki”), okna nowe – bez podziałów, w dachu okna połaciowe; budynek został gładko otynkowany i pomalowany na kolor żółty. W budynku nr 23 zachowała się bryła oraz wygląd i wystrój elewacji; częściowo wymieniona stolarka okienna w elewacji tylnej. Budynek nr 24 posiada zachowaną bryłę, ale wygląd i wystrój elewacji uległ bardzo znacznemu zniszczeniu po pożarze w 2018 r.

Budynek szkoły z 1903 r. przy ul. Bielskiej 16 to obiekt wolno stojący, na rzucie prostokąta, 2-kondygnacyjny z trzecią kondygnacją w poddaszu. Murowany, częściowo otynkowany. Dach 2-spadowy kryty dachówką. Fasada od strony południowej z ryzalitem, w którym znajduje się wejście do budynku, w wysokiej ostrołukowej wnęce. Ryzalit nieotynkowany, zwieńczony fryzem arkadkowym. W szczycie ryzalitu ostrołukowe okno. Elewacja ceglana do poziomu dolnej krawędzi okien II kondygnacji, część otynkowana wydzielona ceglany gzymsem. Elewacje boczne 4-osiove, szczytowe, szczyt zdobiony fryzem arkadkowym. Okna zamknięte łukiem odcinkowym, w II kondygnacji i w szczycie – w ceglanych opaskach. Elewacja tylna 1-osiova z ryzalitem, okna w ryzalicie zamknięte łukiem odcinkowym (w I kondygnacji zdwojone), w szczycie ryzalitu zdwojone, ostrołukowe, zamknięte stylizowanym maswerkiem. Obecnie zachowana jest architektura budynku (bryła, wygląd i wystrój elewacji); okna zostały wymienione z zachowaniem rozmiarów, pierwotnych podziałów i dekoracji.

Budynek pod adresem pl. J. Kasprówicza 1 usytuowany jest w południowej części placu. Wzniesiony został na rzucie prostokąta, murowany, otynkowany, 1-kondygnacyjny z drugą kondygnacją w poddaszu. Fasada (elewacja północna) symetryczna 6-osiova, z płaskim ryzalitem (1+4+1). Ryzalit 2-kondygnacyjny, zwieńczony trójkątnym szczytem wydzielonym daszkiem okapowym, po jego bokach dwie facjaty kryte stromymi dachami 1-spadowymi. Okna prostokątne, w ryzalicie i lukarnach węższe. Elewacje boczne 2-osiove, z facjatami, których część centralna jest wysunięta, zwieńczona szczytem wklęsło-wypukłym. Dach wysoki mansardowy, nad ryzalitami i facjatami 2- i 1-spadowy. Po stronie południowej budynku znajduje się budynek gospodarczy, murowany otynkowany z ceglany cokołem, kryty wysokim dachem naczółkowym. W dachu wydłużona facjata kryta dachem 1-spadowym. Zachowane są: bryła budynku oraz ogólny wygląd elewacji. W budynku częściowo są wymienione okna – z zachowaniem wymiarów otworów okiennych, bez zachowania pierwotnych podziałów. Budynek gospodarczy w bardzo złym stanie technicznym.

Budynek przy pl. J. Kasprówicza 2 zlokalizowany jest w południowo-zachodnim narożniku placu. Wzniesiony został na rzucie zbliżonym do litery „L”, murowany, otynkowany, 2-kondygnacyjny z trzecią kondygnacją ukrytą w poddaszu. Dach wysoki, 2-spadowy, w skrzydle zachodnim wyższy, naczółkowy. Okna prostokątne. Cokół ceglany. Skrzydło zachodnie o elewacjach wschodniej i zachodniej 4-osiowych, osie 2. i 3. wyciągnięte nad linię okapu w formie wydatnej facjaty z trójkątnym szczytem. Skrzydło południowe z facjatami krytymi daszkami 2-spadowymi. Po stronie zachodniej zachowany budynek gospodarczy, parterowy, kryty dachem 2-spadowym w ustawieniu szczytowym. Zachowane są: bryła budynku i ogólny wygląd elewacji. Częściowo wymienione i przekształcone okna. Budynek gospodarczy w bardzo złym stanie technicznym.

Budynek przy pl. J. Kasprówicza 3 zamyka północno-zachodnią część placu. Wybudowany na rzucie litery „L”, o mocno wydłużonych skrzydłach. Murowany, otynkowany, 2-kondygnacyjny z trzecią kondygnacją w poddaszu. Dach 2-spadowy, z naczółkami w ścianach szczytowych skrzydeł, kryty dachówką. W dachu wydatne trójkątne szczyty oraz lukarny kryte 2-spadowymi daszkami. Otwory okienne i drzwiowe prostokątne. Po stronach północnej i zachodniej budynku dwa budynki gospodarcze, murowane z cegły, częściowo otynkowane. Budynek po stronie północnej z dachem 2-spadowym, po stronie zachodniej z dachem naczółkowym i „wolim okiem”. Zachowane są: bryła budynku oraz ogólny wygląd elewacji. Okna częściowo wymienione i przekształcone. Budynek gospodarczy po stronie zachodniej w złym stanie technicznym.

Dawny dom towarowy – konsum (pl. Kasprówicza 4) z 1912 r. to budynek usytuowany w północno-wschodniej części placu, na rzucie litery „C”, z przybudówkami od strony północnej. Budynek zakomponowany wokół wewnętrznego podwórza, murowany, otynkowany, 2-kondygnacyjny z dodatkowymi dwoma kondygnacjami w wysokim dachu. Dach 2-spadowy, częściowo z naczółkami, wysoki, kryty dachówką. Fasada 7-osiova z dwoma wydatnymi ryzalitami (3+1+3), zamkniętymi szczytami z dachami naczółkowymi. Wejście główne w osi 4., we wnęce zamkniętej łukiem koszowym, poprzedzone 1-biegowymi schodami, w partii dachu akcentowane facjatą ze szczytem o falistym wykroju, w którym znajduje się zegar. Wejścia boczne w osiach skrajnych (1. i 7.). Okna zróżnicowane, częściowo przekształcone. Elewacje boczne 7-osiove, otwory okienne zróżnicowane. W dachu wydatna facjata, kryta odrębnym 2-spadowym dachem naczółkowym oraz 3 niewielkie lukarny. Przybudówki parterowe, kryte dachami 2-spadowymi. Zachowane są bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji. Okna częściowo wymienione i przekształcone, szczególnie na parterze fasady. Zachowane drzwi w bocznej osi fasady. Elewacja wschodnia ze współczesną dobudówką oraz wtórną witryną sklepową.

Zabudowa ul. P. Kołodzieja nr 18–20, 22–24, 26–28, 30–32, 34–36 to budynki wolnostojące, usytuowane wzdłuż ulicy P. Kołodzieja, po jej północnej stronie. Poszczególne działki nieogrodzone. Domy wybudowane na rzucie prostokąta, z wysokimi dobudówkami mieszczącymi klatki schodowe, dostawionymi do elewacji bocznych. Murowane, otynkowane, 2-kondygnacyjne, na wysokim podpiwniczeniu. Dachy 2-spadowe kryte dachówką, w ustawieniu kalenicowym. Fasady 6-osiove z dwoma 1-osiowymi, symetrycznymi dobudówkami, w których znajdują się wejścia do budynku, poprzedzone 1-biegowymi schodami. Elewacja tylna 6-osiova, z dwoma 1-osiowymi, symetrycznymi dobudówkami. W przyziemiu wejścia do piwnicy (w osiach 3. i 4.). Elewacje boczna 3- lub 4-osiova (nr 18–20). Okna prostokątne, w klatkach schodowych węższe. Budynek nr

18–20 posiada zachowaną bryłę i wygląd elewacji; okna częściowo wymienione z zachowaniem wymiarów. Budynek nr 22–24 ma zachowaną bryłę i wygląd elewacji; znaczna część okien wymieniona; w elewacji tylnej, przy klatkach schodowych, dobudowano balkony. Budynek nr 26–28 charakteryzuje się zachowaną bryłą i wyglądem elewacji; okna częściowo wymieniono z zachowaniem wymiarów; nowe okna w fasadzie nawiązują do pierwotnych podziałów okien na 4-kwaterowe. Budynek nr 30–32 posiada zachowane: bryła i wygląd elewacji; okna częściowo wymienione z zachowaniem wymiarów; w elewacji tylnej dobudowane przypory w partii przyziemia. Budynek nr 34–36 posiada zachowaną bryłę i wygląd elewacji; okna częściowo wymienione z zachowaniem wymiarów; nowe okna w fasadzie nawiązują do pierwotnych podziałów okien na 4-kwaterowe.

Budynek przy ul. P. Kołodzieja 42 to obecnie Miejski Dom Kultury (dawny dom noclegowy), z 1888 r., rozbudowany w 1906 r. Budynek powstał na rzucie zbliżonym do litery „L”, korpus główny budynku wydłużony, 2-kondygnacyjny, do niego dostawione prostopadłe, krótsze 3-kondygnacyjne skrzydło. Dach 2-spadowy o niewielkim kącie nachylenia połaci, w skrzydle 2-spadowy, wyższy, w ustawieniu szczytowym. Elewacje otynkowane z kamiennym cokołem o silnie akcentowanych podziałach poziomych (gzymsy podokiennie przez całą szerokość elewacji). Fasada 12-osiowa, część wyższa akcentowana pseudoryzalitem (2+10). Wejście w osi 7., drzwi w opasce ze zwornikiem. Drzwi główne zachowane, drewniane, 2-skrzydłowe o konstrukcji ramowo-płycinowej z przeszklonym nadświetlem. Okna piwniczne (w cokole), na I i II kondygn. oraz na III kondygn. skrzydła – zamknięte łukami odcinkowymi, w opaskach z uszakami, na II kondygnacji dodatkowo ze zwornikami. Okna poddasza prostokątne. Elewacja tylna o podobnym wystroju. Zachowane są: bryła budynku oraz wygląd fasady. W elewacji tylnej okna częściowo wymienione, częściowo przekształcone. Schody poprzedzające wejście główne obłożone płytkami gresowymi. We wnętrzu (korytarz) zachowane sklepienia krzyżowe.

Zabudowa ulicy J. Laskowskiego (nr 1, 3, 5) to budynki wolno stojące usytuowane po zachodniej stronie ulicy. Poszczególne posesje nieogrodzone. Budynki na rzucie prostokąta, murowane, otynkowane. Dachy 4-spadowe, w budynkach nr 1 i 3 wyższe, z lukarnami. Pokrycie dachu dachówką „karpiońską” (nr 1 i 3) lub papą (nr 5). Fasady 4-osiowe, elewacje boczne 2-osiowe. Elewacje tylne symetryczne, 3-osiowe z ryzalitem mieszczącym wejście do budynku. Ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem. Cokół ceglany, nieotynkowany, pod oknami II kondygnacji gzyms w formie prostego pasa wykonanego w tynku, podobnie ukształtowany jest gzyms wieńczący. Pomiędzy budynkiem nr 1 a 3 zachowany budynek gospodarczy. Na rzucie wydłużonego prostokąta, z dachem 4-spadowym krytym dachówką. W dachu okna typu „wole oko”. Stan zachowania budynku nr 1 – budynek z podwyższonym dachem, okna w większości wymienione. Budynek nr 3 z podwyższonym dachem, okna w większości wymienione. Budynek nr 5 z zachowanym ogólnym wyglądem elewacji; wszystkie okna wymienione. Budynek gospodarczy jest zaadaptowany na garaże; w średnim stanie technicznym.

Budynek przy ul. J. Laskowskiego 4 to obiekt wolno stojący, na rzucie wydłużonego prostokąta, murowany, otynkowany, 2-kondygnacyjny. Dach 4-spadowy kryty dachówką. Fasada 12-osiowa z wejściami w osiach 2., 4., 6., 7., 9., 11. Drzwi poprzedzone dwoma stopniami ujętymi w niskie murki. Okna prostokątne. Elewacja tylna rozwiązana analogicznie do fasady. Elewacje boczne pozbawione otworów. Po stronie wschodniej budynku zachowany budynek gospodarczy, przekształcony na garaże. Parterowy, ceglany, kryty dachem 4-spadowym. Stan zachowania: zachowana bryła i ogólny wygląd elewacji. Okna w większości wymienione.

Budynek przy ul. Mruczka 1 wzniesiono na rzucie prostokąta; obiekt murowany z cegły, otynkowany, 2-kondygn., z wysokim 4-spadowym dachem krytym dachówką. Fasada 3-osiowa, z wydatną facjatą w partii dachu, zwieńczoną trójkątnym szczytem. Okna II kondygn. wsparte na gzymsie podokiennym. Elewacja tylna 3-osiowa z ryzalitem (1+1+1) mieszczącym wejście do budynku i klatkę schodową. Ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem. Cokół wysoki, ceglany. Pod oknami II kondygn. prosty gzyms podokienny. Gzyms wieńczący w podobnej formie. Okna prostokątne. Zachowane: bryła i ogólny wygląd elewacji; okna częściowo wymienione.

Budynek przy ul. Mruczka 3 zlokalizowany jest u zbiegu ulic Mruczka i Sokołowskiego. Na rzucie prostokąta, murowany, otynkowany z ceglany cokołem, 2-kondygnacyjny, kryty dachem 4-spadowym. Fasada (od ulicy Sokołowskiego) 5-osiowa (pierwotnie 6-osiowa) z dwoma płaskimi ryzalitami (0+1+2+1+1), akcentowanymi w partii dachu wydatnymi facjatami z trójkątnymi szczytami. Pomiędzy facjatami dwie lukarny. Okna prostokątne. Elewacja tylna z 2 wyższymi ryzalitami mieszczącymi wejścia do budynku, ryzality kryte dachami 3-spadowymi. Elewacja boczna 2-osiowa. Zachowane: bryła i ogólny wygląd elewacji, a okna częściowo wymienione.

Budynek przy ul. R. Mruczka 2 to budynek wolno stojący, na rzucie zbliżonym do litery „Z”, murowany, otynkowany, z ceglany cokołem. 2-kondygnacyjny. Dach wielospadowy. Elewacje pozbawione detalu. Okna i drzwi prostokątne. Po stronie północnej budynku znajduje się budynek gospodarczy. Na rzucie wydłużonego prostokąta, murowany, częściowo otynkowany, parterowy, z dachem 4-spadowym. Stan zachowania: zachowane bryła i ogólny wygląd elewacji. Okna częściowo wymienione. W dachu nowe okna połaciowe.

Budynek przy ul. R. Mruczka 4 to budynek wolno stojący, na rzucie zbliżonym do litery „Z”, murowany, otynkowany, z ceglany cokołem. 2-kondygnacyjny. Dach wielospadowy. Elewacje pozbawione detalu. Okna i drzwi prostokątne. Stan zachowania: Zachowane bryła i ogólny wygląd elewacji. Okna częściowo wymienione.

Zabudowa przy ul. R. Mruczka 4a, 4b to zespół willowy. Willa (nr 4a) wolno stojąca, w ogrodzie. W narożniku północno-zachodnim działki znajduje się wolno stojący budynek (nr 4b). Willa wybudowana na rzucie wydłużonego prostokąta (w ustawieniu kalenicowym w stosunku do ulicy Mruczka). Murowana, otynkowana, 1-kondygnacyjna z drugą kondygnacją ukrytą w poddaszu. Dach mansardowy. Elewacja południowa symetryczna, 6-osiowa, w osi 2. wyjście do ogrodu (z 1-biegowymi schodami). Okna prostokątne z okiennicami. W centralnej części dachu 2-osiowa facjata z trójkątnym szczytem, po bokach dwie mniejsze facjatki. Elewacja północna, wejściowa, 8-osiowa z okrągłą wieżyczką wtopioną w korpus budynku (osie 2.–3.). W osiach 4. i 5. wnęki zamknięte łukami koszowymi, w osi 4. – wejście do budynku, poprzedzone schodami. Otwór drzwiowy zamknięty łukiem koszowym. Okna prostokątne, w osi 5. okno zamknięte łukiem koszowym. Górna kondygnacja wieżyczki wydzielona daszkiem okapowym, dach wieżyczki stożkowy. Do wieżyczki w partii dachu przylega wydłużona facjata. Dodatkowo w dachu 2 facjaty. Elewacja boczna zachodnia 4-osiowa z drzwiami w osi 1. oraz 3-bocznym ryzalitem w części centralnej. Nad drzwiami wąskie zadaszenie wsparte na konsolach. Ryzalit zdobiony stylizowanymi pilastrami, w górnej części ryzalitu taras (na który wchodzi się z kondygnacji poddasza). W dachu dwa okna typu „wole oko”. Elewacja boczna wschodnia 3-osiowa, w dachu dwa okna typu „wole oko”. Budynek 4b jest murowany, otynkowany, na rzucie prostokąta, 1-kondygnacyjny z drugą kondygnacją ukrytą w dachu. Dach mansardowy, kryty dachówką. Elewacja południowa 2-osiowa z wejściem w osi 2. Elewacja wschodnia przekształcona przez wprowadzenie bramy garażowej. W dachu 2-osiowa facjata. Elewacja zachodnia 4-osiowa, okna niewielkie, prostokątne. W budynku nr 4a jest zachowana architektura budynku (bryła, wygląd i wystrój elewacji, stolarka okienna i drzwiowa); w budynku nr 4b zachowana jest bryła, a elewacje częściowo przekształcone (m.in. wprowadzenie bramy garażowej).

Budynki przy ul. J. Samsonowicza 3 i 5 to obiekty wolnostojące, usytuowane w południowej pierzei ulicy, murowane, otynkowane, na rzucie prostokąta, 1-kondygnacyjne, kryte dachem 2-spadowym z naczółkami. Fasada symetryczna, 7-osiowa, z wejściem w osi 4. poprzedzonym jednobiegowymi schodami. Osie 3., 4. i 5. wyciągnięte ponad linię okapu w formie trójkątnego szczytu. Bezpośrednio przy bokach szczytu dwie 1-osiowe facjaty. Okna prostokątne. Elewacje boczne 2-osiowe. Zachowana jest bryła i ogólny wygląd elewacji budynku nr 3, okna częściowo wymienione, zachowane drzwi wejściowe. Budynek przy ul. J. Samsonowicza 5 to budynek zaadaptowany na cele usługowe (bank); ma wymienione okna, wprowadzone wtórnie opaski okienne. Przebudowana strefa wejściowa (zmiana kształtu drzwi, likwidacja 2 okien, wprowadzenie zadaszenia i podjazdu dla niepełnosprawnych, w dachu dodatkowe okna połaciowe).

Budynki przy ul. J. Samsonowicza 7, 9, 11, 13 są całkowicie przekształcone: wolno stojące, usytuowane w południowej pierzei ulicy, na nieogrodzonych posesjach. Na rzucie prostokąta, murowane, otynkowane, 2-kondygnacyjne, kryte dachami płaskimi. Fasady 5-osiowe z wejściem w osi 3., poprzedzonym 1-biegowymi schodami. Elewacje boczne rozwiązane analogicznie do fasad pozbawione otworów. Dlatego też niniejszą decyzją nie są wpisane indywidualnie do rejestru zabytków. Jednakże chcąc zachować powiązania przestrzenne oraz spójność tej zabudowy z resztą historycznych obiektów, zostały objęte ochroną poprzez objęcie ich wpisem obszarowym.

Budynek przy ul. J. Samsonowicza 4 z 1913 r. to obiekt wolnostojący, na nieogrodzonej posesji. Na rzucie prostokąta, murowany, otynkowany, 2-kondygnacyjny z poddaszem użytkowym. Dach naczółkowy w ustawieniu szczytowym. Elewacja wschodnia 3-osiowa z wejściem w osi 1., nad którym znajduje się współczesne zadaszenie. Okna prostokątne. W dachu 3 lukarny z daszkami 2-spadowymi, lukarna południowa większa. Elewacja zachodnia 4-osiowa z wejściem w osi 1. W dachu lukarny z daszkami 2-spadowymi, lukarna od strony południowej większa. Elewacje boczne 2-osiowe, partia szczytu wydzielona gzymsem. Zachowane są: bryła i ogólny wygląd elewacji. Okna częściowo wymienione. Nad drzwiami współczesne zadaszenia.

Zabudowa przy ul. J. Samsonowicza 6, 8, 14, 16 z 1908 r. to budynki wolnostojące, usytuowane w północnej pierzei ulicy, na nieogrodzonych posesjach. Wzdłuż tylnych elewacji budynków znajduje się przejście, przy którym umieszczone są budynki gospodarcze. Murowane, otynkowane, na cokole ceglanym, na rzucie prostokąta. 1-kondygnacyjne z drugą kondygnacją ukrytą w poddaszu. Dach wysoki, 2-spadowy, nad ryzalitami 3-spadowy, kryty dachówką. Elewacja południowa (od ulicy) 6-osiowa z płaskim 2-kondygnacyjnym ryzalitem (2+2+2). W II kondygnacji ryzalitu 4 węższe okna. W dachu 2 okna typu „wole oko”, w ryzalicie lukarna z 1-spadowym daszkiem. Elewacja północna 10-osiowa, z płaskim ryzalitem (4+2+4), II kondygnacja ryzalitu 4-osiowa. W osiach 1. i 10. otwory zamknięte półkoliście. Przy ryzalicie umieszczone dwie symetryczne facjaty z dachami 1-spadowymi, 3-osiowe. W dachu 2 okna typu „wole oko”, w ryzalicie lukarna z 1-spadowym daszkiem. Elewacje boczne 2-osiowe w I kondygnacji. Wejście w głębokiej niszy zamkniętej łukiem koszowym, do której prowadzą 1-biegowe schody. Szczyt trójkątny z II kondygnacją i poddaszem wydzielonymi daszkami okapowymi, 4-osiowy w partii dolnej, 2-osiowy w partii górnej. Analogiczny budynek znajduje się przy ul. Wolności 7. Zabudowie towarzyszą budynki gospodarcze usytuowane po jej północnej stronie (w ustawieniu szczytowym). Budynki ceglane, nieotynkowane, z wysokimi dachami 2-spadowymi z naczółkiem, krytymi

dachówką. Od strony południowej niższa przybudówka kryta dachem 3-spadowym. Budynek nr 6 ma zachowane bryłę i ogólny wygląd elewacji; okna częściowo wymienione. Budynek nr 8 posiada zachowaną bryłę i ogólny wygląd elewacji; okna częściowo wymienione. Budynek nr 14 charakteryzuje się zachowaną bryłą i ogólnym wyglądem elewacji; większość okien wymieniona; w dachu zlikwidowane okna typu „wole oko” i lukarny w ryzalicie, w zamian wprowadzone okna połaciowe. Budynek nr 16 ma zachowaną bryłę i ogólny wygląd elewacji; okna w większości wymienione; zlikwidowane okna typu „wole oko” oraz lukarny w ryzalicie; zamurwane otwory zamknięte półkoliście, doświetlające strefę wejściową do budynku. Zabudowa gospodarcza częściowo przekształcona (adaptacja na garaże); budynek przy nr 8 w gorszym stanie technicznym.

Budynek przy J. Samsonowicza 10 to obiekt wolnostojący, murowany, otynkowany, na rzucie wydłużonego prostokąta. 1-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Dach mansardowy w części zryzalitowanej, w pozostałej części dach 2-spadowy. Fasada symetryczna, 9-osiowa z płaskim ryzalitem (1+7+1). Wejście w osi 5., w głębokiej wnęce, poprzedzone 1-biegowymi schodami, nad wejściem 1-spadowy daszek. W dachu lukarny. Elewacja tylna 9-osiowa, z płaskim ryzalitem (1+7+1), dolna część mansardy w ryzalicie nadmurowana. Po bokach mansardy dwie duże 2-osiowe lukarny z 1-spadowymi dachami. Wejście w osi 5., nad nim 1-spadowy daszek. Elewacje boczne 3-osiowe z wejściem umieszczonym w głębokiej niszy, zadaszonym dodatkowo 1-spadowym daszkiem. Szczyt wydzielony daszkiem okapowym, 4-osiowy. Okna prostokątne. Zabudowie towarzyszą 2 budynki gospodarcze usytuowane po jej północnej stronie (w ustawieniu szczytowym). Budynki ceglane, nieotynkowane, z wysokimi dachami 2-spadowymi z naczółkiem, krytymi dachówką. Od strony południowej niższa przybudówka kryta dachem 3-spadowym. Zachowane bryła i ogólny wygląd elewacji budynku nr 10; okna w większości są wymienione.

Zabudowa ul. A. Wojtalewicza 1 i 3 to budynki wolno stojące, usytuowane w zachodniej części ul. Wojtalewicza. Na planie wydłużonego prostokąta, murowane, otynkowane, na niskim ceglany cokole, 1-kondygnacyjne, kryte dachem 2-spadowym. Fasady 8-osiowe z wejściem w osiach 2. i 7. Drzwi prostokątne poprzedzone 2 stopniami, pomiędzy drzwiami (osie 3., 4., 5. i 6.) mniejsze, prostokątne okna. W dachu dwie niewielkie lukarny. Elewacje boczne 1-osiowe, ze szczytami wydzielonymi daszkami okapowymi. Elewacje tylne 4-osiowe, przy nich zejścia do piwnicy. Pomiędzy budynkami zachowany budynek gospodarczy, parterowy, otynkowany, z dachem 2-spadowy. Budynek nr 1 posiada zachowaną bryłę i ogólny wygląd elewacji; okna wymieniono. Budynek nr 3 ma zachowaną bryłę i ogólny wygląd elewacji; okna wymieniono; bryła budynku została zniekształcona poprzez dobudowanie garażu.

Zabudowa ul. A. Wojtalewicza 2 i 4 to budynki wolno stojące, usytuowane we wschodniej części ulicy Wojtalewicza. Na planie prostokąta, murowane, otynkowane, na ceglany niskim cokole. 1-kondygnacyjne, kryte dachem 2-spadowym naczółkowym. Fasada 8-osiowa z wejściem do budynku w osiach 3. i 6. Pomiędzy drzwiami (osie 4. i 5.) dwa niewielkie okienka. W dachu 4 lukarny. Elewacje boczne ze szczytami wydzielonymi daszkami okapowymi. Część środkowa elewacji tylnej cofnięta. Budynek nr 2 posiada dobrze zachowaną bryłę i ogólny wygląd elewacji; okna wymieniono; zachowane drzwi w osi 6. fasady. Budynek nr 4 posiada zachowaną bryłę i ogólny wygląd elewacji; okna wymieniono; został zmieniony wygląd lukarn (otynkowane na gładko, w miejsce drewnianego szalowania), w elewacji tylnej jedna z lukarn przekształcona w dużą facjatę. Dlatego też niniejszą decyzją budynek nr 4 nie jest indywidualnie wpisany do rejestru zabytków. Jednakże chcąc zachować powiązania przestrzenne oraz spójność tej zabudowy z resztą historycznych obiektów, został objęty ochroną poprzez objęcie go wpisem obszarowym.

Budynek przy ul. Wolności 1 to obiekt wolnostojący w zachodniej części ulicy Wolności. Budynek murowany, otynkowany, 1-kondygnacyjny z drugą kondygnacją w poddaszu. Dach 2-spadowy. Fasada symetryczna 9-osiowa z dwoma 2-kondygnacyjnymi płaskimi ryzalitami (4+1+4) zamkniętymi trójkątnymi szczytami. W osi 5., pomiędzy ryzalitami, wejście do budynku. Okna prostokątne. Elewacja z akcentowanymi podziałami poziomymi: gzymsy nad- i podokienne biegnące przez całą szerokość ryzalitów. Elewacje boczne 3-osiowe, w partii szczytu 2-osiowe, w obydwóch znajdują się wejścia do budynku. Zachowane są: bryła i ogólny wygląd elewacji. Okna w większości wymienione. Nad wejściami współczesne zadaszenia.

Budynek przy ul. Wolności 2 z 1907 r. to budynek wolnostojący, w zachodniej części ulicy Wolności, u zbiegu z ulicą Kołodzieja. Budynek murowany, otynkowany, cokol kamienny. 1-kondygnacyjny, z drugą kondygnacją w poddaszu. Dach mansardowy, nad ryzalitami 2-spadowy naczółkowy. Fasada symetryczna, 8-osiowa z dwoma 2-kondygnacyjnymi ryzalitami (2+4+2). Górne partie szczytów ryzalitów oszalowane deskami. W dachu 2 lukarny. Elewacja od strony ulicy Kołodzieja z łukowym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym szczytem. I kondygnacja 4-osiowa, w osiach 1.–3. okna ryzalitu, wydłużone, prostokątne, przy czym środkowe okno jest wyższe. W osi 6. wejście do budynku w boniowanym portalu, w górnej części z daszkiem wspartym na wspornikach z rautem i płaską konsolą. Szczyt nad ryzalitem obłożony w dolnej części łupkiem, w górnej odeskowany. Elewacja tylna symetryczna, z dwoma 2-kondygnacyjnymi ryzalitami. Ryzality zwieńczone szczytami z dekoracją w formie stylizowanej konstrukcji szachulcowej. Pomiędzy ryzalitami – balkony.

W elewacji dwa wejścia do budynku poprzedzone schodami i niewielkimi tarasami. Elewacja północna w I kondygnacji 3-osiowa z wejściem w osi 1. W dachu lukarna nakryta dachem 1-spadowym. Zachowane są: bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji. Okna częściowo wymienione, w tym w fasadzie z uproszczeniem kształtu (w miejsce okien zamkniętych łukiem zastosowano okna zamknięte 3-bocznie lub prostokątne o ściętych narożach). Elewacja tylna zniekształcona poprzez wprowadzenie balkonów oraz tarasów przy wejściach.

Budynek przy ul. Wolności 3 z 1907 r. to budynek wolno stojący, na nieogrodzonej posesji, w zachodniej części ulicy Wolności. Na rzucie prostokąta, murowany z cegły, częściowo otynkowany, na cokole kamiennym. 1-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Dach 2-spadowy, naczółkowy. Fasada symetryczna, 4-osiowa z płaskim ryzalitem (1+2+1) z wydatnym dachem mansardowym. W szczycie ryzalitu dekoracja w postaci stylizowanej konstrukcji szachulcowej. Otwory okienne I kondygnacji zamknięte łukiem odcinkowym, w szczycie okna prostokątne. W dachu 2 lukarny kryte daszkami 1-spadowymi. Elewacja tylna symetryczna, 8-osiowa z płaskim ryzalitem (3+2+3) zwieńczonym dachem naczółkowym. Okna zróżnicowane, półokrągłe, zamknięte łukiem odcinkowym (w I kondygnacji) i prostokątne (w szczycie). W dachu 2 lukarny zamknięte 3-bocznie. Elewacje boczne 4-osiowe z wejściem do budynku poprzedzonym schodami. Po stronie zachodniej budynku znajduje się budynek gospodarczy, parterowy, częściowo otynkowany, kryty dachem 2-spadowym naczółkowym. Od strony wschodniej przylega niższa przybudówka kryta dachem 2-spadowym. Zachowane są: bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji budynku nr 3; okna w większości wymienione, przy czym w otwory zamknięte łukiem odcinkowym wmontowano prostokątne okna. Budynek gosp. w złym stanie technicznym.

Budynek przy ul. Wolności 4 jest wolnostojący, na nieogrodzonej posesji, we wschodniej części ulicy Wolności. Na rzucie wydłużonego prostokąta, murowany z cegły, częściowo otynkowany z cokołem kamiennym. 1-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Dach 2-spadowy, naczółkowy. Fasada 9-osiowa z dwoma płaskimi ryzalitami (1+2+3+2+1). Okna o zróżnicowanych kształtach i rozmiarach. Ryzalit północny kryty dachem 2-spadowym z dekoracją stylizowaną na konstrukcję szachulcową w szczycie, ryzalit południowy w osi 7. kryty dachem 1-spadowym, w osi 8. dach mansardowy z naczółkiem. W partii szczytowej stylizowana dekoracja szachulcowa. Elewacje boczne 3-osiowe z wejściem umieszczonym w głębokiej wnęce zamkniętej łukiem odcinkowym, poprzedzone 1-biegowymi schodami. Obramowanie otworu wejściowego kamienne, w narożu kamienna przypora. W partii szczytowej elewacja częściowo odeskowana. Elewacja tylna symetryczna, z dwoma ryzalitami skrajnymi oraz dwoma płaskimi ryzalitami w części środkowej elewacji. Ryzality skrajne z dachem 1-spadowym, w których znajdują się okna typu „wole oko”, nad ryzalitami środkowymi dach 2-spadowy naczółkowy. Okna zróżnicowane. Zachowane są: bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji. Okna częściowo wymienione, w tym kilka bez zachowania pierwotnego kształtu.

Budynek przy ul. Wolności 5 to obiekt wolnostojący, na nieogrodzonej posesji, w zachodniej części ulicy Wolności. Na rzucie wydłużonego prostokąta, murowany z cegły, częściowo otynkowany. 1-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Dach mansardowy. Fasada 8-osiowa z dwoma ryzalitami (0+2+3+2+1), krytymi dachami mansardowymi. Okna prostokątne, w dachu lukarny z daszkami 1-spadowymi. Elewacja tylna 13-osiowa. W osi 7. wejście do budynku poprzez murowany ganek, nad wejściem, w partii dachu niewielki 3-boczny szczyt. W osiach 9. i 10. w dachu wydatny szczyt. W skrajnych osiach (1.–3. i 11.–13.) wąskie okna klatki schodowej. W dachu lukarny kryte dachami 1-spadowymi. Elewacje boczne 3-osiowe w I kondygnacji, 4-osiowe w partii poddasza. W elewacji wejście do budynku umieszczone w głębokiej wnęce zamkniętej łukiem pełnym. Od strony zachodniej budynku znajdują się 2 budynki gospodarcze, parterowe, murowane z cegły, częściowo otynkowane, kryte dachem 2-spadowym naczółkowym, od wschodu niższe przybudówki kryte dachami 1-spadowymi. Zachowane są obecnie: bryła oraz ogólny wygląd i wystrój elewacji. Okna w większości wymienione. W fasadzie zamurowany otwór okienny w skrajnej południowej osi. W dachu nowe okna połaciowe. Budynki gospodarcze są w złym stanie technicznym.

Budynek przy ul. Wolności 6 z 1907 r. jest wolnostojący, na nieogrodzonej posesji, we wschodniej części ulicy Wolności. Na rzucie prostokąta, murowany, otynkowany. 1-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Dach 2-spadowy. Fasada symetryczna, 4-osiowa z płaskim 2-kondygnacyjnym ryzalitem (1+2+1). Ryzalit zamknięty trójkątnym szczytem z półokrągłym okienkiem. Ponad 1. i 4. osią budynku okap dachu tworzy płaski 3-boczny szczyt. Okna prostokątne. W dachu okna typu „wole oko”. Elewacja tylna ukształtowana analogicznie do fasady, okna zróżnicowane w kształtach i wymiarach. Elewacje boczne niesymetryczne, 3-osiowe, w osi 2. wejście do budynku umieszczone w głębokiej wnęce. Szczyt 4-osiowy, w części górnej 2-osiowy. Po stronie wschodniej budynku znajduje się budynek gospodarczy, murowany, nieotynkowany, parterowy, kryty dachem 2-spadowym naczółkowym z „wolim okiem”. Zachowane są: bryła i ogólny wygląd elewacji; okna częściowo wymienione. Budynek gospodarczy pierwotnie posiadał niższą dobudówkę przy elewacji szczytowej, analogicznie do pozostałych budynków gospodarczych przy ul. Wolności (obecnie zlikwidowana). Budynek w złym stanie technicznym.

Budynek przy ul. Wolności 7 z 1908 r. to budynek identyczny z zabudową przy ul. Samsonowicza 6, 8, 14, 16. Po stronie zachodniej budynek gospodarczy parterowy, częściowo otynkowany, kryty dachem 2-spadowym naczółkowym. Od strony wschodniej przylega niższa przybudówka kryta dachem 2-spadowym. Zachowane są: bryła oraz ogólny wygląd elewacji. Okna w większości wymienione. Budynek gosp. w złym stanie technicznym.

Budynek przy ul. Wolności 8 jest wolnostojący, na nieogrodzonej posesji, we wschodniej części ulicy Wolności. Na rzucie wydłużonego prostokąta, murowany, otynkowany. 1-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Dach mansardowy. Fasada 9-osiowa z płaskim ryzalitem (3+3+3). Ryzalit kryty dachem mansardowym, w którym umieszczona jest wydatna 3-osiowa facjata z trójkątnym szczytem. Nad poszczególnymi osiami elewacji, w dachu, lukarny kryte 2-spadowymi daszkami. Elewacja tylna rozczłonkowana, z 2 ryzalitami skrajnymi oraz płaskim ryzalitem środkowym. Ryzalitty boczne kryte dachami mansardowymi z lukarną, ryzalit środkowy – analogiczny jak w fasadzie, z tym że w partii szczytowej znajduje się półokrągłe okno. W dachu lukarny. Elewacje boczne 2-osiowe z wejściem do budynku. Zachowane są bryła i ogólny wygląd elewacji. Okna częściowo wymienione.

Budynek przy ul. Wolności 10 to obiekt wolnostojący usytuowany u zbiegu ulic Wolności i Baczyńskiego. Na rzucie zbliżonym do litery „L”, murowany, 1-kondygnacyjny z drugą kondygnacją w poddaszu. Murowany, otynkowany. Bryła mocno rozczłonkowana z dominującym ceglany kominem (budynek pełnił funkcję piekarni). Dach wysoki, mansardowy w części od ulicy Wolności, dach 2-spadowy w części prostopadłej, nad szczytami, facjatami i lukarnami: 1-, 2- lub 3-spadowy. Elewacja od strony ulicy Wolności 6-osiowa w I kondygnacji, z płaskim ryzalitem (1+3+2) zwieńczonym trójkątnym szczytem. W dachu lukarny oraz wydatna facjata w części północnej elewacji. Elewacja od strony ulicy Baczyńskiego zniekształcona współczesną parterową dobudówką mieszczącą sklep. W partii dachu trójkątny szczyt dekorowany stylizowaną konstrukcją szachulcową. Elewacja południowa z trójkątnym asymetrycznym szczytem. W elewacji tej wejście do budynku. Po stronie południowej znajduje się budynek gospodarczy, na rzucie wydłużonego prostokąta, murowany z cegły, otynkowany, parterowy, kryty dachem 2-spadowym. Bryła budynku nr 10 jest zniekształcona współczesną, parterową dobudówką wzdłuż elewacji północnej; okna są częściowo wymienione.

Niniejszym postępowaniem nie objęto terenu Szpitala Miejskiego Murcki. Zespół ten nie powstał jako zaprojektowany całościowo kompleks pawilonów szpitalnych wśród zieleni, lecz jest efektem adaptacji budynków powstałych w drugim dziesięcioleciu XX w. i późniejszym okresie. Obiekty historyczne na terenie szpitala są mocno przekształcone i zatraciły całkowicie (Pawilon Chirurgii) lub częściowo (Pawilon Chorób Wewnętrznych) cechy zabytkowe. Część obiektów szpitalnych jest obecnie chroniona zapisami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub ujęciem w gminnej ewidencji zabytków Katowic.

Silne przekształcenia pozostałych obiektów, objętych postępowaniem, a także zabudowy gospodarczej oraz zieleni są podstawą do odmówienia ich wpisu do rejestru zabytków. Nie oznacza to jednak, że nie posiadają żadnej wartości historycznej. Tut. organ prowadząc postępowanie o wpis do rejestru i wydając w tej sprawie decyzję, waloryzuje poszczególne elementy oraz całość założenia. W związku z tym obiekty i terenu, których nie wpisano do rejestru zabytków niniejszą decyzją, mogą zasługiwać na objęcie ich innymi formami ochrony, tj. zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ujęciem w gminnej ewidencji zabytków.

Po II wojnie światowej część budynków wielorodzinnych została silnie przekształcona: obiekty przy ul. Samsonowicza 7, 9, 11, 12, 13, ul. Bielskiej 2, 12 oraz pawilony znajdujące się na terenie szpitala (chirurgia, neurologia, interna). Osiedle robotnicze w Murckach należy do typu osiedli patronackich powstałych stopniowo na przestrzeni kilkudziesięciu lat. W związku z tym ma ono zróżnicowany wyraz stylowy. Najstarsze obiekty kolonii zlokalizowane przy ul. Bielskiej, o prostych bryłach nakrytych dachem siodłowym, architektonicznie nawiązują do wiejskich chałup, rozplanowaniem zaś do czworaków folwarcznych. Późniejsze obiekty to wielorodzinne domy rodzinne: parterowe z facjatą na piętrze (ul. Samsonowicza nr nieparzyste) lub piętrowe (ul. Kołodzieja, ul. Laskowskiego), o niewyszukanych, aczkolwiek bardziej urozmaiconych bryłach z wysokimi dachami. Najbardziej interesujące są budynki wykonane w stylu modernistycznym, powstałe w ciągu piętnastu lat (1905–1920). Zrealizowane zostało wówczas nowe centrum osiedla o charakterze rynku z budynkami o zróżnicowanych funkcjach użytkowych, urozmaiconych bryłach i kubaturach. Obiekty mieszkalne otrzymały wówczas niepowtarzalne formy i interesujący, malowniczy detal architektoniczny. Osiedle patronackie w Murckach jest interesującym zespołem architektonicznym o wartościach ponadregionalnych. Ma czytelny, niezmienny do dnia dzisiejszego układ planu oraz zachowaną historyczną zabudowę, w większości niezniekształconą współczesnymi modernizacjami i przebudowami. Historyczne, urbanistyczne i architektoniczne wartości osiedla robotniczego w Katowicach-Murckach w pełni uzasadniają wpisanie go do rejestru zabytków.

Chociaż wpis do rejestru zabytków powoduje dodatkowe obciążenia dla właścicieli i użytkowników nieruchomości, to jednak ewentualne niedogodności z tego płynące nie mogą stanowić przesłanki do rezygnacji

z objęcia ochroną prawną cennych zabytków. W dobrze pojętym interesie społecznym jest zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa historycznego oraz kulturowego regionu jako dobra wspólnego, co zagwarantowano w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r. (t.j.: Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483, ze zm.). Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego (art. 5 Konstytucji), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6 pkt 1 Konstytucji), a obowiązkiem obywatela jest troska o dobro wspólne (art. 82 Konstytucji). Należy stwierdzić, że Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje ograniczenie prawa własności w art. 64 § 3, zgodnie z którym własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności. Oznacza to, że jeżeli obowiązujące prawo ogranicza sposób korzystania przez właściciela z rzeczy stanowiącej jego własność, to może on z rzeczy tej korzystać w ramach określonych taką regulacją. W tej sprawie ograniczenie władztwa nad rzeczą, będące konsekwencją wpisania do rejestru zabytków zespołu zabudowy osiedla Murcki w Katowicach, wynika z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a zatem jest prawnie dopuszczalne. Działanie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w przedmiotowej sprawie, było zgodne z przepisem art. 4 pkt 1 i 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, stosownie do którego organy administracji publicznej sprawują ochronę zabytków poprzez m.in. zapewnienie warunków prawnych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków (pkt 1) oraz zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków (pkt 2). Wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszcząć postępowanie o wpis do rejestru zabytków zarówno na wniosek, jaki i z urzędu (art. 9 cyt. wyżej ustawy). Należy podkreślić, że ograniczenie własności nie wyklucza użytkowania nieruchomości, położonych w granicach wpisu do rejestru zabytków, zgodnie z ich funkcją i nie wkracza w istotę tego prawa, lecz ma na celu trwałe zachowanie i utrzymanie zabytkowych wartości chronionego obszaru.

Celem ochrony zabytków jest m.in. zapewnienie warunków umożliwiających trwałe zachowanie zabytków, ich zagospodarowanie i utrzymanie. O istnieniu zaś chronionej wartości konkretnego obiektu decyduje stan zachowania, czyli autentyczność (zob. wyr. NSA z dnia 22.12.2015 r., sygn. akt II OSK 744/14). Należy przy tym rozróżnić ocenę stanu zachowania budynku jako jego stanu technicznego (stabilności elementów konstrukcyjnych, ich zawilgocenia, zagrzybienia, zmurszenia, uszkodzeń mechanicznych i biologicznych, zużycia budulca, itp.) od oceny stanu zachowania jako autentyczności substancji zabytkowej, tj. zakresu przekształceń i zmian wpływających na stopień zachowania wartości historycznej, artystycznej i naukowej obiektu (np. wymiana budulca na współczesne materiały, niezgodne z miejscową tradycją budowlaną, przebudowa brył zakłócająca ich pierwotną czytelność, zniszczenie detalu architektonicznego, itp.). Istotnym zagadnieniem jest także ewentualna odwracalność niekorzystnych zmian i możliwość rekonstrukcji zniszczonych elementów. Tutejszy organ dostrzega niekorzystne przekształcenia historycznej zabudowy osiedla, polegające m.in. na dostawianiu przybudówek i ganków, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, częściowym dociepleniu budynków, wymianie tynków elewacji lub części pokrycia dachu, wtórnym wygradzeniu nieruchomości i budową nowych budynków garażowych czy gospodarczych. Jednakże skala dokonanych zmian oceniana w kontekście całego zespołu nie umniejsza całkowicie jego wartości. Historyczne rozplanowanie i forma architektoniczna zabudowy nadal jest czytelna, a dokonane przekształcenia są w dużej części odwracalne. Zmiany funkcjonalno-własnościowe i kolejne nawarstwienia historyczne, wynikające z potrzeb właścicieli lub zmieniających się trendów stylistycznych, są nieuniknioną kolejną dziejów i również nie dewaluują wartości zabytku. Nie istnieje możliwość zachowania i utrzymania zabytku – zwłaszcza budownictwa mieszkalnego – w stanie i w funkcjach identycznych jak w czasie jego powstania, bez uwzględnienia późniejszych nawarstwień historycznych i konieczności adaptacji do potrzeb współczesnych użytkowników. Wpis do rejestru zabytków nie spowoduje konieczności zmiany lub przywrócenia pierwotnej funkcji całego obszaru lub jego części. Nie oznacza także, iż zabronione są jakiegokolwiek działania inwestycyjne na tym terenie.

Historyczne zespoły budowlane to powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi. W przypadku tej kategorii zabytków, wartość stanowi nie tylko forma architektoniczna budynków, ale także relacje przestrzenne między zabudową, jej historyczne rozplanowanie i kompozycja. Osiedla robotnicze to specyficzna przestrzeń, która nie jest w pełni wykształconym układem miejskim (urbanistycznym) lub wiejskim (ruralistycznym) lub jego częścią. Jako zbiór obiektów o określonych cechach w przemyślany i uporządkowany sposób rozmieszczonych na określonym, wyodrębnionym obszarze w pobliżu zakładu pracy, niewątpliwie jest jednak przestrzenią komponowaną. Ogólne zagospodarowanie zespołu budowlanego ma wpływ na zachowanie relacji przestrzennych, skali zabudowy oraz spójności estetycznej i stylistycznej całości. W celu ochrony historycznego rozplanowania i kompozycji osiedla, stanowiącego – zgodnie z ustawową definicją – integralny element historycznego zespołu budowlanego, niezbędna jest ochrona także przestrzeni pomiędzy poszczególnymi elementami tworzącymi ten zespół. Obszar objęty

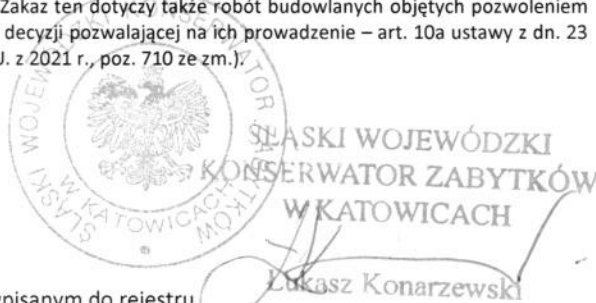
niniejszym wpisem do rejestru zabytków został wyznaczony w oparciu o rozgraniczenia odbierane czytelnie w terenie, z uwzględnieniem układu kompozycyjnego, osi widokowych oraz cech i wartości zabudowy współtworzącej historyczny zespół. Przy ustalaniu granic ochrony kierowano się zasadą zachowania spójności wyznaczonego terenu oraz jego jednoznacznego zdefiniowania. Wyznaczone granice pokrywają się w większości z zewnętrznymi granicami skrajnie położonych działek ewidencyjnych historycznej zabudowy, oddzielając wyraźnie zespół osiedla Murcki od sąsiadującej zabudowy współczesnej.

Mając na uwadze powyższe, uznano, że stopień zachowania wartości historycznych, artystycznych i naukowych omawianego zespołu zabudowy uzasadnia objęcie go ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków. Zgodnie z definicją prawną określoną w art. 3 pkt 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. b) ochronie i opiece podlegają układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, bez względu na stan zachowania. W art. 7 pkt 1 jako formę ochrony wskazano wpis do rejestru zabytków, dokonywany – zgodnie z art. 9 ust. 1 – na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Na tej podstawie orzeczono jak w sentencji.

POUCZENIE

1. Od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie. Odwołanie od decyzji wnosi się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie za pośrednictwem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, w terminie 14 dni od dnia otrzymania niniejszej decyzji.
2. W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach. Z dniem doręczenia Śląskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w Katowicach oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.
3. Przed upływem terminu do wniesienia odwołania decyzja nie ulega wykonaniu.
4. Wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji, chyba że decyzji został nadany rygor natychmiastowej wykonalności lub podlega ona natychmiastowemu wykonaniu z mocy ustawy.
5. Decyzja podlega wykonaniu przed upływem terminu do wniesienia odwołania, także gdy jest zgodna z żądaniem wszystkich stron lub jeżeli wszystkie strony zrzekły się prawa do wniesienia odwołania.
6. Do dnia, w którym decyzja w sprawie wpisu do rejestru zabytków stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku. Zakaz ten dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie – art. 10a ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 710 ze zm.).

Załączniki:

1. Kopia mapy ewidencyjnej z zaznaczonym zabytkiem wpisanym do rejestru.
2. Pouczenie o skutkach prawnych wpisu do rejestru zabytków nieruchomych.

Otrzymują (za zwrotnym potwierdzeniem odbioru + zał. 1 i 2):

1. Gmina Miasto Katowice, ul. Młyńska 4, 40-098 Katowice
2. Właściciele i użytkownicy wieczystości nieruchomości objętych postępowaniem administracyjnym w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych woj. Śląskiego
(w drodze publicznego obwieszczenia lub w inny zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości sposób publicznego ogłaszania, zgodnie z art. 49 ustawy z dn. 14 czerwca 1960 r. Kpa [Dz. U. z 2021 r., poz. 735 ze zm]. - za pośrednictwem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Prezydenta Miasta Katowice)

Do wiadomości:

1. Prezydent Miasta Katowice, ul. Młyńska 4, 40-098 Katowice
(jako organu administracji architektoniczno-budowlanej oraz w celu ogłoszenia decyzji w trybie obwieszczenia w BIP Urzędu i zamieszczenia na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miasta Katowice na okres 14 dni od daty otrzymania, a po tym terminie jego odesłanie z adnotacją o dacie wywieszenia i zdjęcia z tablicy ogłoszeń)
2. Miejski Konserwator Zabytków w Katowicach, Rynek 1, 40-003 Katowice
3. Narodowy Instytut Dziedzictwa, 00-924 Warszawa, ul. Mikołaja Kopernika 36/40
4. a/a, RRW
5. a/a, MB x 2, dn. 26.08.2021

A large, stylized handwritten signature in black ink is located at the bottom left of the page, below the list of recipients.

Załącznik nr 1
do decyzji z dn. 27 SIE. 2021, znak: K-RD.5130.33.2015.KL-MB
o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości
woj. śląskiego – nr rejestru: A/868/2021

KATOWICE: zespół zabudowy osiedla Murcki w Katowicach w rejonie ulic: Bielskiej, Wolności, Roberta Mruczka, Józefa Laskowskiego, Alojzego Wojtalewicza, Pawła Kołodzieja, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Jana Samsonowicza i placu Jana Kasprówicza, który tworzą powiązane przestrzennie budynki mieszkalne i mieszkalno-użytkowe

 - granice zespołu zabudowy osiedla Murcki w Katowicach, wpisanego do rejestru zabytków

 - obszary wyłączone z rejestru (nieobjęte wpisem do rejestru zabytków)

KONSERWATOR ZABYTKÓW
W KATOWICACH
Lukasz Konarzewski

503277,44 259397,23

